

**Pierwszy Regionalny Okrągły Stół dotyczący
Finansowania Efektywności Energetycznej
w Województwie Śląskim
18 maja 2022 (formuła hybrydowa)
Sprawozdanie**

Organizator:

Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii w imieniu Ogólnokrajowego Stowarzyszenia „Poszanowanie Energii i Środowiska” (SAPE-POLSKA), we współpracy z Głównym Instytutem Górnictwa oraz Śląskim Związkiem Gmin i Powiatów.

The logo for SAPE consists of the word 'sape' in a bold, lowercase, green sans-serif font.

Fundacja na rzecz
Efektywnego
Wykorzystania
Energii
od 1990

Funded by the Horizon 2020 Framework
Programme of the European Union

RoundBaltic – Promotion of Smart Finance for Smart Buildings in
the Baltic Region with focus on Poland,
Latvia and Denmark, H2020 umowa nr 957051

1 TŁO SPOTKANIA

Spotkanie Okrągłego Stołu dotyczącego Finansowania Efektywności Energetycznej w Województwie Śląskim odbyło się dnia 18 maja 2022 r. w Katowicach. Współorganizatorami były Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii działająca w imieniu Ogólnokrajowego Stowarzyszenia „Poszanowanie Energii i Środowiska” – SAPE oraz Główny Instytut Górnictwa i Śląski Związek Gmin i Powiatów.

Idea spotkań w formule okrągłych stołów z udziałem stron publicznej i prywatnej dotyczących problematyki lepszego wykorzystania środków publicznych i prywatnych na rzecz poprawy efektywności wykorzystania energii została zapoczątkowana przez Komisję Europejską w 2017 roku. Spotkanie, o którym mowa w tym sprawozdaniu zostało przeprowadzone w ramach projektu finansowanego przez Komisję Europejską pn. RoundBaltic.

Celem projektu RoundBaltic jest bardziej efektywne wykorzystanie funduszy publicznych i niepublicznych, pomoc w zakresie agregacji środków i rozwoju projektów związanych z poprawą efektywności energetycznej w różnych sektorach gospodarki oraz zmniejszania ryzyk zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.

Cele projektu RoundBaltic są ściśle powiązane z tworzącą się nową strategią Unii Europejskiej pn. Zielony Ład (Green Deal), która zakłada, że kraje Unii Europejskiej staną się neutralne klimatycznie do roku 2050. W Polsce ma to być realizowane m.in. przez:

- a) redukcję emisji gazów cieplarnianych o 85-90% w odniesieniu do 1990 roku,
- b) dekarbonizację wytwarzania energii,
- c) głęboką modernizację budynków z uwzględnieniem OZE,
- d) monitorowanie i aktywne zarządzanie zużyciem energii przez budynki ich użytkowników.

Projekt RoundBaltic jest realizowany w okresie 01.10.2020-31.03.2023 w Danii, Polsce i Łotwie. Środkiem jego realizacji jest przygotowanie i przeprowadzenie w każdym z tych krajów Okrągłych Stołów ds. Finansowania Efektywności Energetycznej z udziałem partnerów publicznych i prywatnych: trzech na szczeblu krajowym i dwóch na szczeblu regionalnym. Projekt RoundBaltic jest kontynuacją inicjatywy europejskiej pn. Forum Zrównoważone Finansowanie Inwestycji Energetycznych (SEIF)¹, która w Polsce była realizowana w latach 2017-2019 w formie konferencji krajowej 30 listopada 2017 r.² i okrągłych stołów na szczeblu krajowym dnia 15.05.2018 r.³ i 27 marca 2019 r.⁴ W inicjatywie (SEIF) uczestniczyły wszystkie kraje członkowskie UE, a jej powodzenie umożliwiło rozszerzenie na szczeble regionów w krajach członkowskich UE. Przygotowanie wydarzeń na szczeblu krajowym i regionalnym wymaga opracowania diagnozy stanu finansowania efektywności energetycznej na każdym z tych szczebli.

Przedmiotem niniejszej diagnozy jest próba:

- a) ilustracji funkcjonujących instrumentów finansowania poprawy efektywności energetycznej w sektorze budownictwa publicznego w województwie Śląskim,
- b) ilustracja funkcjonujących oraz identyfikacja potencjalnych instrumentów finansowych i ram dla inwestycji w poprawę efektywności energetycznej w województwie Śląskim.

Spotkanie było podzielone na sesje: plenarną, dwie tematyczne i podsumowującą i zostało przeprowadzone w formule Chatham House:

„Jeżeli spotkanie, lub jego część, jest przeprowadzane według Reguły Chatham House, uczestnicy mają swobodę w używaniu otrzymanych informacji, ale bez możliwości ujawniania danych osobowych oraz afiliacji zarówno mówców, jak i pozostałych uczestników”.

¹ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/financing-energy-efficiency/sustainable-energy-investment-forums_en

² https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/financing-energy-efficiency/sustainable-energy-investment-forums/financing-energy-efficiency-poland-czech-republic-slovakia-and-lithuania_en?redir=1

³ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/financing-energy-efficiency/sustainable-energy-investment-forums/roundtable-finance-energy-efficiency-poland-15-may-2018-warsaw-poland_en?redir=1

⁴ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/financing-energy-efficiency/sustainable-energy-investment-forums/second-roundtable-finance-energy-efficiency-27-march-2019-warsaw-poland_en?redir=1

Liczba uczestników spotkania sięgnęła 51 osób, w tym stacjonarnie uczestniczyło w wydarzeniu 41 osób i zdalnie 10 osoby, reprezentujących:

1	Baltcap
2	Biuro Badań Ekologiczno - Ekonomicznych "Tomar"
3	BNP Paribas Bank Polska S.A.
4	BOŚ - Bank Ochrony Środowiska
5	European Investment Bank
6	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii
7	Fundacja Naprawy Sobie Miasto
8	Główny Instytut Górnictwa
9	Gmina Gierałtowice
10	Gmina Mielno
11	Gmina Radzionków
12	Ing Bank Śląski S.A.
13	Instytut Partnerstwa Publiczno-Prywatnego
14	IZIM Inwestycje Infrastrukturalne
15	Karpacka Spółdzielnia Mieszkaniowa
16	Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji
17	Metropolia GZM - Departamentu Infrastruktury i Środowiska
18	Miasto Katowice
19	Narodowa Agencja Poszanowania Energii
20	Polska Izba Ekologii
21	Planergia
22	Stowarzyszenie CiAE
23	Stowarzyszenie SAPE
24	Śląsko-Dąbrowska Spółka Mieszkaniowa sp. z o.o.
25	Śląski Związek Gmin i Powiatów
26	Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego - Referat programowania i rozwoju
27	Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego -Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
28	Urząd Miejski w Będzinie
29	Urząd Miejski w Bytomiu
30	Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich
31	Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich
32	Viessman Sp. Zo.o

2 PROGRAM

18 maja 2022 9:30 – 15:00

9:30 – 10:00 Rejestracja i networking

10:00 – 11:15 Sesja plenarna

Moderator: Szymon Liszka – Prezes Fundacji na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii

- **Informacja o projekcie RoundBaltic i dotychczasowych jego rezultatach - Pierwszy Krajowy Okrągły Stół oraz stoły regionalne.**
Prelegent: Zbigniew Michniowski, SAPE.
- **Projekt Funduszy Europejskich dla Śląska na lata 2021-2027 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR).**
Prelegent: Wojciech Miler, Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego
- **Nowy Mechanizm finansowy Target - EBI**
Prelegent: Sarunas Bruzge, European Investment Bank
- **Rola kompleksowej obsługi inwestora (One Stop Shop) w procesie inwestycyjnym.**
Prelegent: Andrzej Rajkiewicz, Narodowa Agencja Poszanowania Energii, SAPE(wystąpienie online).

11:15 – 11:30 Przerwa

11:30 – 13:45 Sesje tematyczne w grupach – prezentacje i wprowadzenie do dyskusji

Sesja tematyczna równoległa 1 - Finansowanie poprawy efektywności energetycznej w sektorze publicznym

Moderator: Bartosz Korbus, Instytut Partnerstwa Publiczno-Prywatnego

Sprawozdawca: Jan Twardowski, Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii

- **Finansowanie termomodernizacji budynków publicznych i oświetlenia ulicznego –doświadczenia podmiotu publicznego.**
Prelegent: Klaudia Romańczyk, Urząd Miasta Radzionków
 - **Prezentacja projektu hybrydowego PPP – budynki publiczne w Mielnie.**
Prelegent: Maciej Sobierajski, Urząd Miejski w Mielnie (wystąpienie online)
 - **Projekty PPP z punktu widzenia partnera prywatnego.**
Prelegent: Marek Tobiacelli, ekspert niezależny
 - **Termomodernizacja budynków i procentowe oszczędności energii**
Prelegent: Maciej Surówka, Stowarzyszenie Certyfikatorów i Audytorów Energetycznych
- Dyskusja**

Sesja tematyczna równoległa 2 - Termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych

Moderator: Szymon Liszka, Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii, SAPE

Sprawozdawca: Mariusz Cwiężek, Główny Instytut Górnictwa

- **Przegląd zasad wsparcia projektów termomodernizacji budynków wielorodzinnych -wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe.**

Prelegent: Tomasz Chrapek, ekspert niezależny

- **Znaczenie pomocy technicznej w rozwoju projektów termomodernizacji - doświadczenia wykorzystania instrumentu ELENA.**

Prelegent: Wawrzyniec Borowicz, BNP Paribas Bank Polska SA

- **Projekt Elena dla Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.**

Prelegentka: Blanka Romanowska, Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

- **Fundusze parasolowe w finansowaniu projektów efektywnościowych**

Prelegent: Patryk Swoboda, ekspert niezależny

- **Zakres najczęściej podejmowanych działań termomodernizacyjnych i formy potwierdzania ich efektów.**

Prelegent: Piotr Kukla, Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii

Dyskusja

13:45 – 14:15 Lunch

14:15 – 15:00 Sesja plenarna - Prezentacja wyników prac w grupach

3 SESJA PLENARNA

Spotkanie otworzył **Pan Szymon Liszka, Prezes Fundacji na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii oraz Stowarzyszenia SAPE – POLSKA**. Uczestników okrągłego stołu przywitał także dr inż. Jan Bondaruk Zastępca Dyrektora ds. Inżynierii Środowiska Głównego Instytutu Górnictwa

We wprowadzeniu do dyskusji wzięło udział czterech referentów.

3.1 INFORMACJA O PROJEKCIE ROUND BALTIC I DOTYCHCZASOWYCH JEGO REZULTATACH - PIERWSZY KRAJOWY OKRĄGŁY STÓŁ ORAZ STOŁY REGIONALNE

Pan Zbigniew Michnikowski, Stowarzyszenie SAPE

Pan Zbigniew Michnikowski z ramienia SAPE w krótkim wystąpieniu przybliżył osobom uczestniczącym w wydarzeniu idee projektu Round Baltic oraz kontekst jego powstania. Zaprezentowane zostały także dotychczasowe rezultaty projektu oraz plany dalszych działań.

3.2 Projekt Funduszy Europejskich dla Śląska na lata 2021-2027 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR)

Pan Wojciech Miler, Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego

W ramach kolejnej prezentacji został przedstawiony planowany podział środków w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego na lata 2021-2027. W ramach Priorytet II. Ekologiczne Śląskie zaplanowano wydatkowanie na poziomie 703,5 mln euro z czego 426,5 mln euro ma zostać przeznaczona na wspieranie poprawy efektywności energetycznej z podziałem na trzy kategorie:

- Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej
- Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych (dotacja/IF)
- Efektywność energetyczna przedsiębiorstw (IF)

Zakres wsparcia ma obejmować takie działania jak:

- Głęboka modernizacja energetyczna budynków;
- Możliwa instalacja OZE;
- Wymiana/modernizacja źródeł ciepła;
- Podłączenie do sieci ciepłowniczej/chłodniczej;
- Niezbędna wymiana lub modernizacja instalacji CO i CWU;
- Wymiana oświetlenia na energooszczędne (w tym systemy zarządzania oświetleniem);
- Przebudowa systemów wentylacji i klimatyzacji;
- Innowacyjne systemy do monitorowania i zużycia energii oraz inteligentne rozwiązania ograniczające zużycie Energii;
- Działania edukacyjne i świadomościowe w ramach projektu;
- Promocja, doradztwo i podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych, działania wspierające wykonanie zapisów uchwały antysmogowej.

3.3 Nowy Mechanizm finansowy Target - EBI

Pan Sarunas Bruzge, European Investment Bank

Następnie Pan Sarunas Bruzge po raz pierwszy podczas wystąpienia publicznego zaprezentował nowy mechanizm wsparcia – Target. Jest to instrument pomocy technicznej wspierający sprawiedliwe transformacje energetyczne regionów górniczych UE. Celem jest wsparcie w przygotowywaniu projektów w zakresie czystej energii i efektywności energetycznej poprzez między innymi pomoc beneficjentom w zdefiniowaniu i przygotowaniu projektu, wsparcie w wyborze źródła finansowania czy ustaleniu listy priorytetowych inwestycji. Wsparcie zapewni dedykowany zespół

ekspertów EBI złożony z ekonomistów, inżynierów, specjalistów w zakresie pomocy publicznej oraz ochrony środowiska).

3.4 Rola kompleksowej obsługi inwestora (One Stop Shop) w procesie inwestycyjnym

Pan Andrzej Rajkiewicz, Narodowa Agencja Poszanowania Energii, SAPE

Jako ostatni głos zabrał Pan Andrzej Rajkiewicz, który w swoim wystąpieniu odwołał się do publikacji ECEEE summer study of 2021 „Towards large-scale roll out of “integrated home renovation services” in Europe” by Christophe Milin and Adrien Bullier, przybliżając idee OSS, wskazując na różne modele ich wsparcia i prezentując mapę dziesięciu etapów, przez jakie musi przebrnąć inwestor:

1. informacja / marketing
2. identyfikacja przedsięwzięć
3. uproszczona diagnoza z rekomendacjami
4. projektowanie budowlane
5. wybór wykonawców
6. ocena zdolności finansowej inwestora
7. określenie źródeł finansowania inwestycji
8. wykonanie prac
9. nadzór, odbiór robót
10. monitoring jakości, gwarancja, utrzymanie bieżące

Dodatkowo została wskazane kryteria którymi OSS powinno cechować się:

- Sprawdzone kompetencje świadczenia usług w zakresie: przygotowania i przeprowadzenia inwestycji, pozyskania finansowania zewnętrznego, rozliczenia inwestycji i sprawdzenia efektów jej realizacji;
- Zaufaniem u inwestorów, instytucji finansujących oraz wśród wykonawców robót;
- Neutralnością (niezależnością) wobec dostawców dóbr i usług dla potrzeb realizacji inwestycji.
- Posiadać zasoby finansowe i kadrowe do podjęcia się odpowiedzialności za realizację inwestycji oraz osiągnięcie założonych efektów w sensownym okresie po jej zakończeniu / oddaniu do użytkowania.

4 SESJA TEMATYCZNA 1: FINANSOWANIE POPRAWY EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ SEKTORZE PUBLICZNYM

W trakcie tej sesji tematycznej rozmawiano na temat finansowania inwestycji służących poprawie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz oświetlenia ulicznego realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Szczególną uwagę poświęcono projektom hybrydowym. Prelegenci dzielili się doświadczeniami z realizacji takich projektów, zarówno od strony podmiotu publicznego, jak i partnera prywatnego.

4.1 Finansowanie termomodernizacji budynków publicznych i oświetlenia ulicznego – doświadczenia podmiotu publicznego

Pani Klaudia Romańczyk, Urząd Miasta Radzionków

Pierwsza prezentacja została wygłoszona przez przedstawicielkę Gminy Radzionków. Gmina ta zrealizowała pierwsze w Polsce partnerstwo publiczno-prywatne (chodzi o projekt termomodernizacji budynków oświatowych rozpoczęty w roku 2009). Prelegentka przedstawiła jednak drugie, nowsze przedsięwzięcie, dotyczące oświetlenia drogowego, w którym osobiście brała udział.

Omówiła ona główne przyczyny decyzji o zastosowaniu formuły PPP dla tej inwestycji. Wskazywała na konieczność przeprowadzenia modernizacji infrastruktury oświetleniowej, której stan techniczny zagrażał bezpieczeństwu pieszych i kierowców, a także generował wysokie koszty dla gminy z uwagi na energochłonność oraz konieczność utrzymania przestarzałych urządzeń. Założeniem Gminy było również uregulowanie stanu formalno-prawnego oświetlenia drogowego, które przed rozpoczęciem modernizacji częściowo było własnością Gminy, a częściowo należało do firmy energetycznej (Tauron). Jednocześnie w budżecie nie było wolnych środków finansowych, które Gmina mogłaby przeznaczyć na realizację tego zadania, zwłaszcza w tak dużym zakresie. Zastosowanie PPP umożliwiło wykonanie potrzebnej Gminie inwestycji szybko i od razu na terenie całej gminy. Ważnym aspektem skłaniającym do wyboru PPP było również to, że inwestycja taka nie powiększa długu publicznego. Prelegentka podkreślała również korzyści

wynikające z przeprowadzenia dialogu konkurencyjnego, który pozwolił na poszerzenie wiedzy na temat możliwych rozwiązań technicznych, m.in. zastosowania systemu sterowania oświetleniem, a także na temat uwarunkowań finansowych i prawnych planowanej inwestycji.

Przygotowania do przeprowadzenia postępowania rozpoczęły się w październiku 2012 r. i trwały około roku. W tym czasie zinwentaryzowano całość oświetlenia ulicznego z podziałem na stan własnościowy, ulice, klasy dróg i zainstalowaną moc urządzeń. Gmina przeprowadziła również badanie wykonalności projektu, rozpoznanie rynku wykonawców, analizę potencjalnych ryzyk oraz kalkulację kosztową zadania.

Postępowanie zostało ogłoszone 31 października 2013 r., wnioski o dopuszczenie do udziału w dialogu konkurencyjnym złożyło 8 podmiotów, spośród których wybrano 5 i przystąpiono z nimi do negocjacji. Podczas trwającego półtora miesiąca dialogu przeprowadzono 3 tury spotkań z każdym z wykonawców i w wyniku tego:

- doprecyzowano i uzupełniono przedmiot zamówienia;
- wykonawcy w oparciu o swoją wiedzę i doświadczenie zaproponowali najbardziej efektywne rozwiązania;
- został uzgodniony podział zadań i ryzyk.

Na podstawie wyników dialogu została opracowana SIWZ, która 25 marca 2014 r. została przekazana wykonawcom razem z zaproszeniem do składania ofert. Po analizie złożonych ofert wybrano najkorzystniejszą ofertę i 12 czerwca 2014 r. podpisano umowę z Partnerem Prywatnym, którym została firma Energa Oświetlenie.

Umowa zobowiązuje Partnera Prywatnego do:

- zaprojektowania sieci oświetlenia ulicznego w całej gminie;
- wykonania robót budowlanych i montażowych;
- świadczenia kompleksowej usługi oświetleniowej, w zakres której wchodzi:
 - eksploatacja, konserwacja, zarządzanie i sterowanie oświetleniem ulicznym przez 10 lat;
 - sprzedaż energii elektrycznej dla potrzeb oświetlenia ulicznego po ustalonej stawce 282,80 zł brutto/MWh (podlegającej przeliczeniu zgodnie z przyjętym wzorem indeksacji).

Co istotne, Wykonawca udzielił pełnej gwarancji osiągnięcia efektu ekonomicznego (oszczędności w zużyciu energii elektrycznej na poziomie 70% rocznie), a Zamawiający miał spłacać koszty realizacji inwestycji w okresie umownym, korzystając z zaoszczędzonych środków. W przypadku nieosiągnięcia oszczędności na zagwarantowanym poziomie, Partner Prywatny płaci karę oraz rekompensatę w wysokości nadwyżki zużycia energii elektrycznej, natomiast w przypadku osiągnięcia oszczędności przekraczających gwarantowany poziom o ponad 5%, Podmiot Publiczny dzieli się tą nadwyżką z Partnerem Prywatnym w stosunku 70/30.

Już po podpisaniu umowy o PPP pojawiła się możliwość pozyskania dofinansowania z RPO Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Gmina Radzionków skorzystała z tej możliwości i w 2017 r. podpisała z Województwem Śląskim umowę o dofinansowanie w wysokości 4,5 mln zł, co stanowi ponad trzy czwarte wartości całej inwestycji. Umożliwiło to wcześniejszą spłatę Partnera Prywatnego, w wyniku czego zgodnie z umową Gmina od 2018 r. nie ponosi już kosztów związanych z utrzymaniem infrastruktury oświetleniowej.

4.2 Prezentacja projektu hybrydowego PPP – budynki publiczne w Mielnie

Pan Maciej Sobierajski, Urząd Miejski w Mielnie

Kolejna prezentacja dotyczyła projektu hybrydowego, którego założeniem już od samego początku było pozyskanie dofinansowania RPO. Przedsięwzięcie obejmowało termomodernizację z elementami przebudowy 4 obiektów użyteczności publicznej w gminie Mielno: SP w Mielnie, SP w Sarbinowie, MOPS i MOSiR oraz zarządzanie nimi przez 7 lat. Całkowitą wartość umowy w tym przedsięwzięciu obliczono na 20,9 mln zł, z czego nakłady inwestycyjne stanowiły 15,4 mln zł. Była to – jak na warunki niewielkiej gminy, jaką jest Mielno – duża kwota i w budżecie gminy nie było wystarczających środków na jego realizację, nawet przy wykorzystaniu partnerstwa publiczno-prywatnego. Postanowiono zatem połączyć ppp z środkami unijnymi w projekcie hybrydowym.

Dofinansowanie w wysokości ok 7,4 mln zł udało się uzyskać, ale nie obyło się bez trudności formalnych, które wynikały z pionierskiego charakteru tego projektu. Wniosek o dofinansowanie został początkowo odrzucony ze względu na potraktowanie projektu jako partnerstwa w myśl art. 33 ustawy wdrożeniowej. Minęło sporo czasu, zanim udało się wyjaśnić ten błąd, co skutkowało przedłużaniem się postępowania na wybór partnera prywatnego (ogłoszonego w 2016 r. równocześnie ze złożeniem wniosku o dofinansowanie). Ponieważ umowę o dofinansowanie udało się

zawrzeć dopiero w 2018 r., doprowadzono do unieważnienia pierwszego postępowania i wszczęto drugie, tym razem z pominięciem dialogu konkurencyjnego, który odbył się przy pierwszym podejściu.

Co ważne, dofinansowanie udało się pozyskać pomimo obecności w projekcie inwestycji nie mających charakteru termomodernizacji (przebudów i zmian funkcji obiektów). Tej części inwestycji nie obejmowało dofinansowanie (były to koszty niekwalifikowane), ale była ona elementem umowy PPP.

Pan Marcin Sobierajski podkreślał, że zastosowanie PPP umożliwiło realizację wszystkich niezbędnych inwestycji jednocześnie i bez wpływu na inne zadania, które w normalnej sytuacji stanowiłyby konkurencję dla realizacji przedmiotowego projektu. Dzięki PPP nie trzeba było wybierać, co zrobić jako pierwsze, co trzeba odłożyć, a z czego w ogóle zrezygnować. Korzyści z PPP to również dostęp do najlepszych rozwiązań i technologii, lepsze zabezpieczenie efektów (gwarancja oszczędności) oraz interesu samorządu (brak rozmycia odpowiedzialności, dłuższy okres gwarancji).

Po tym wystąpieniu pojawiło się pytanie na temat zalet dialogu konkurencyjnego; prelegent odniósł się do często uważanego za wadę długiego czasu trwania dialogu stwierdzając, że nie wyobraża sobie przeprowadzenia dużego i skomplikowanego przedsięwzięcia bez rozmowy z wykonawcami, wnoszącymi cenną wiedzę, której podmiot publiczny nie posiada.

4.3 Projekty PPP z punktu widzenia partnera prywatnego

Pan Marek Tobiaccelli, ekspert niezależny

Kolejna prezentacja należała do eksperta mającego wieloletnie doświadczenie w prowadzonych z ramienia firmy Siemens projektach termomodernizacyjnych, również w formule PPP (w tym pierwsze PPP w Gminie Radzionków).

Na wstępie prelegent podkreślił znaczenie właściwego zarządzania gospodarką energetyczną w zmodernizowanych budynkach dla zachowania i zmaksymalizowania efektu energetycznego w dłuższej perspektywie czasowej. Brak monitorowania i wprowadzania korekt prowadzi najczęściej do stopniowego wzrostu zużycia w stosunku do tego bezpośrednio po instalacji urządzeń.

Pan Marek Tobiaccelli omówił kilka zrealizowanych projektów. Zwracał przy okazji uwagę na czynniki i uwarunkowania wpływające na poziom oszczędności osiągalny w danym projekcie oraz możliwy do zagwarantowania przez partnera prywatnego, wskazując kierunki prowadzenia negocjacji w tym zakresie:

Poziom gwarantowanych oszczędności w dużej mierze zależy od charakteru projektu – jeśli nadrzędnym celem podmiotu publicznego jest uzyskanie jak największych oszczędności i sfinansowanie z nich możliwie największej części nakładów, można dostosować zakres do tego celu. Jeśli natomiast akcenty są położone na modernizację obiektów, a efekt energetyczny jest tylko dodatkową korzyścią, wówczas gwarancje będą mniejsze.

Partner prywatny może zagwarantować wyższe oszczędności, kiedy ma większą kontrolę nad zużyciem energii (np. przy wprowadzeniu zaawansowanej automatyki i zarządzaniu nią). W przypadku, gdy wpływ ten jest niewielki, a zakładane oszczędności opierają się przede wszystkim na wycieniach i prognozach, poziom gwarancji ze strony partnera będzie zdecydowanie niższy. Oszczędności te mogą być jak najbardziej realne, jeśli wycienienia zostały przeprowadzone prawidłowo i na podstawie prawdziwych danych, ale nie są zależne od działań partnera prywatnego; jego wpływ ogranicza się do np. zainstalowania energooszczędnych urządzeń, ale czas ich działania zależy od użytkowników.

Każdy projekt ma inną specyfikę i do każdego należy podchodzić indywidualnie – np. w przypadku dużego przegrzania budynków można osiągnąć spore oszczędności (nawet rzędu 30%) tylko poprzez wprowadzenie automatyki i zarządzania energią, bez wykonania ociepleń.

Prelegent wspominał również o zmianie czasu trwania projektów – po początkowej tendencji do wydłużania go nawet do 15 – 17 lat, ostatnio następuje zwrot w kierunku projektów krótszych, 5 – 7-letnich, z powodu zmiany uwarunkowań rynku i rosnącej niepewności co do kosztów eksploatacji w dłuższych okresach.

4.4 Termomodernizacja budynków i procentowe oszczędności energii

Pan Maciej Surówka, Stowarzyszenie Certyfikatorów i Audytorów Energetycznych

Procentowa redukcja zużycia energii nie jest pojęciem jednoznacznym, a jej wycienianie sprawia wiele kłopotów i budzi liczne kontrowersje. Temat ten starał się nieco rozjaśnić w swoim wystąpieniu ostatni prelegent tej sesji tematycznej reprezentujący Stowarzyszenie Certyfikatorów i Audytorów Energetycznych.

Pan Maciej Surówka skupił się na problemie wysokich progów oszczędności w niektórych programach dotacyjnych i trudnościach w ich spełnieniu. Przypominał w tym miejscu, że energię szacuje się globalnie dla całego budynku, tzn.

bierze się pod uwagę c.o., c.w.u., wentylację, ostatnio również oświetlenie i inne czynniki (np. instalacje OZE), natomiast modernizuje się często tylko wycinek np. wyłącznie ogrzewanie. Procentowa redukcja zużycia energii odnosi się do całkowitej energii w budynku, w związku z tym jest niższa niż osiągnięta tylko w odniesieniu do zmodernizowanej części.

Efektom wygórowanych wymagań jest powszechne występowanie patologii przy szacowaniu efektu energetycznego przedsięwzięcia, takich jak manipulacja parametrami urządzeń (np. przyjmowanie nierealnej sprawności pomp ciepła) czy zawyżanie poziomu zużycia energii przed modernizacją. Takim projektom udaje się często przejść przez sito selekcji i otrzymać dofinansowanie, ale realne oszczędności okazują się dużo niższe niż zakładano.

Prelegent zwrócił również uwagę na to, że skutkiem termomodernizacji jest najczęściej wzrost znaczenia wentylacji, czyli jej udziału w stratach ciepła, co oznacza też pewnego rodzaju niepewność co do oszczędności. Z drugiej strony ostrzegał przed doprowadzeniem do sytuacji, kiedy wymiana powietrza w budynku jest zbyt mała w stosunku do potrzeb (ilości przebywających w nim osób). W Polsce nie ma zwyczaju szacowania i brania pod uwagę w wyliczeniach zalecanego poziomu wentylacji, co w połączeniu z dążeniem do osiągnięcia wysokich progów redukcji zużycia energii może prowadzić do przeszczerzenia budynków użyteczności publicznej. Należy liczyć się z tym, że w niektórych budynkach trudno jest osiągnąć duży efekt energetyczny przy zachowaniu prawidłowego poziomu dwutlenku węgla w użytkowanych przez ludzi pomieszczeniach.

Pan Maciej Surówka wspominał także w swojej prezentacji o wytycznych dotyczących przekształcania budynków w obiekty o niemal zerowym zużyciu energii i problemach z tym związanych.

W podsumowaniu prelegent przedstawił zalecenia dotyczące programów dotacyjnych:

- Nie stawianie zbyt wysokich wymagań;
- Ograniczenie intensywności dotowania (wysokie sprzyja patologiom);
- Pamiętanie o budynkach częściowo/naturalnie zmodernizowanych (warto zostawić próg 25% nawet z ograniczonym wsparciem);
- Realne określanie kosztów i efektów modernizacji;
- Tworzenie przejrzystych regulaminów i zapewnienie czasu na przygotowanie dokumentacji.

4.5 Dyskusja, konkluzje, rekomendacje sesji tematycznej

4.5.1 Dyskusja i konkluzje

Sesję tematyczną zakończyła krótka dyskusja na tematy poruszane w jej trakcie. Największe emocje budziła możliwość wykorzystania przez partnerów do określenia warunków umowy PPP audytów przeprowadzanych przez samorządy na potrzeby termomodernizacji, zwłaszcza jeśli opracowania takie są podstawą do składania wniosku o dofinansowania z różnych źródeł. Partnerzy prywatni zwracali uwagę na rozbieżności wynikające z przyjmowanych założeń, wykorzystywanych narzędzi, a czasem z jakości opracowań Uczestnicy zastanawiali się, jak rozwiązać ten problem.

PPP w swej klasycznej postaci jak i w wariantach hybrydowych może stać się modelowym rozwiązaniem realizacji projektów finansowanych ze środków UE w obszarze efektywności energetycznej tak w odniesieniu do budynków jak i do oświetlenia ulicznego. Stosowanie modelu ESCO (w kształcie nadanym przez znowelizowaną ustawę o efektywności energetycznej nawiązującą do uproszczonego modelu PPP) jest obecnie łatwiejsze. Problemem, który jednak wymaga wypracowania odpowiednich rozwiązań jest właściwe definiowanie i rozliczanie efektu energetycznego powstałego w wyniku inwestycji. Doskonalenia wymaga zarówno jakość audytów energetycznych przed - po inwestycji jak i sprawozdawczość z tego typu przedsięwzięć nie tylko wobec instytucji zarządzających środkami dotacyjnymi ale i wobec stron umowy o PPP.

W dyskusji podsumowującej wystąpienia na temat PPP w kontekście środków dotacyjnych i preferencyjnych pożyczek, wskazano, że właściwym jest stosowanie instrumentów zwrotnych, które pozwolą na sfinansowanie (bankowalność) tego typu przedsięwzięć, rozliczanych już na mocy umowy o PPP przy egzekwowaniu zadeklarowanych w niej gwarancji zużycia energii.

4.5.2 Rekomendacje

- Potrzebna jest intensywna akcja edukacyjno-informacyjna dla inwestorów publicznych w zakresie znaczenia jakości działań dla poprawy efektywności energetycznej budynków.
- Celowym jest stworzenie instytucjonalnego wsparcia (OSS) dla inwestorów publicznych w procesie przygotowania i realizacji przedsięwzięć w zakresie poprawy efektywności energetycznej z uwzględnieniem sprawdzonych mechanizmów prawa zamówień publicznych (np. dialog konkurencyjny, przetarg ograniczony) oraz zapewnieniem im dofinansowania wsparcia technicznego np. kosztów sporządzenia audytów energetycznych wraz z dokumentacją kosztorysowo-techniczną.
- Istotna jest kwestia powiązania uzyskiwanych efektów wynikających ze zrealizowanych projektów energooszczędnych z modelem ich finansowania.
- Mechanizmy wsparcia inwestycji energooszczędnych nie tyle muszą być "intensywne" 50%+ co powinny być trwałe i przewidywalne, ew. nabory z wykorzystaniem instrumentów finansowych powinny być prowadzone w sposób ciągły.

4.6 Uczestnicy

W sesji wzięli udział przedstawiciele:

1	Baltcap
2	European Investment Bank
3	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii
4	Główny Instytut Górnictwa
5	Gmina Gierałtowice
6	Gmina Mielno
7	Gmina Radzionków
8	ING Bank Śląski S.A
9	Instytut Partnerstwa Publiczno - Prywatnego
10	IZIM Inwestycje Infrastrukturalne
11	Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji
12	Miasto Katowice
13	Stowarzyszenie SAPE
14	Stowarzyszenie CiAE
15	Śląski Związek Gmin i Powiatów
16	Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego - Referat programowania i rozwoju
17	Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego -Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
18	Urząd Miejski w Bytomiu
19	Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

5 SESJA TEMATYCZNA 2: TERMOMODERNIZACJA WIELORODZINNYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH

5.1 Przegląd zasad wsparcia projektów termomodernizacji budynków wielorodzinnych -wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe

Pan Tomasz Chrapek, Ekspert niezależny

Prezentację poświęcono porównaniu mechanizmów finansowania projektów z zakresu termomodernizacji budynków przypominając najważniejsze zasady dostępnych programów w:

- Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach;
- Banku Gospodarstwa Krajowego;
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego.

Formy i wysokości wsparcia znaczącą się różnią w zależności o źródła wsparcia: od 75% kosztów kwalifikowanych dla spółdzielni i wspólnot w POLiŚ do 100% kosztów inwestycji w ramach oferty BGK. Udzielane wsparcie jest w postaci pożyczek preferencyjnych, wyjątek stanowi wsparcie z RPOWŚ które oferowane jest w formie dotacji. Zwrócenia uwagi wymaga fakt że w przypadku w przypadku WFOŚiGWwK i RPOWŚ nie ma wymogu odnośnie oszczędności energii. W przypadku POLiŚ wymagane jest aby redukcja zapotrzebowania na energię pierwotną była większa niż 25%. BGK, natomiast wprowadził rozróżnienie: redukcja zapotrzebowania na energię pierwotną musi być większa niż 25% dla inwestycji termomodernizacyjnych, zaś w przypadku dla modernizacji systemu grzewczego i c.w.u. wystarczy redukcja na poziomie 10%.

Przedstawiono wady i zalety poszczególnych możliwości wsparcia:

WFOŚiGW	+ nabór ciągły + relatywnie stałe zasady wsparcia na przestrzeni ostatnich lat + niewymagana dokumentacja techniczna + możliwe jednoczesne ubieganie się o świadectwo efektywności energetycznej - coraz niższy poziom możliwego umorzenia zaciągniętych pożyczek - niekorzystna zmiana zasad warunków udzielania umorzenia – po ukończeniu okresu trwałości projektu
BGK	+ prosty wniosek - niemożliwe uzyskanie „białych certyfikatów” - niski poziom premii termomodernizacyjnej i remontowej
POLiŚ	+ możliwe ubieganie się o „białe certyfikaty” - Ponad 100 stronicowy wniosek z około 30 załącznikami
RPOWŚ	+ możliwe ubieganie się o „białe certyfikaty” +/- umiarkowanie skomplikowany wniosek

5.2 Znaczenie pomocy technicznej w rozwoju projektów termomodernizacji - doświadczenia wykorzystania instrumentu ELENA

Pan Wawrzyniec Borowicz, BNP Paribas Bank Polska SA

Prezentacja dotyczyła istotności pomocy technicznej w intensyfikacji rozwoju projektów termomodernizacyjnych na przykładzie doświadczenia BNP Paribas Bank Polska przy realizacji programu ELENA. Program kierował swoją ofertę dla Wspólnot Mieszkaniowych zainteresowanych poprawą efektywności energetycznej w swoich budynkach oraz skłonnych do przeprowadzenia inwestycji termomodernizacyjnych z finansowaniem udzielonym przez BNP z wykorzystaniem premii BGK.

Mechanizm pozwala na przygotowanie inwestycji do realizacji przez co eliminuje blokadę Inwestorów przed podjęciem decyzji o działaniach podnoszących efektywność energetyczną.

Wysokie poziom dofinansowania do przygotowania dokumentacji technicznej jest tu dużym atutem programu. Wspólnoty Mieszkaniowe mogły otrzymać 90% finansowania kosztów przygotowania dokumentacji technicznej niezbędnej do przeprowadzenia inwestycji oraz wsparcie eksperckie specjalistów BNP oraz Audytorów zewnętrznych. W ramach dofinansowania możliwe było wykonanie audytu energetycznego w jednym z trzech wariantów (podstawowym, rozszerzonym i kompleksowym), projektu budowlanego i komponentów towarzyszących. Bardzo ważny jest aspekt realizacji rozszerzonego audytu energetycznego, jego analiza z Inwestorem i przygotowanie spójnej z audytem dokumentacji technicznej, które pozwalają uniknąć problemów przy rozliczeniu inwestycji oraz ułatwiają prowadzenie procesu budowlanego.

5.3 Projekt Elena dla Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

Pani Blanka Romanowska, Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

Kolejna prezentacja odnosiła się do wykorzystaniu programu ELENA na poziomie regionalnym, jako dobry przykład współpracy międzygminnej. Z programu którego liderem konsorcjum jest Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM) skorzystała 17 gmin, w ramach których przygotowana zostanie dokumentacja techniczna dla 184 wielorodzinnych budynków komunalnych. Podobnie jak w przypadku mechanizmu realizowanego w ramach BNP tutaj także grant będzie pokrywał 90% kosztów przygotowania dokumentacji projektów inwestycyjnych. GZM jako lider konsorcjum, zobowiązał się do przygotowania dokumentacji projektowej, jego koordynacji oraz rozliczenia co zdecydowanie obniżyło próg wejścia umożliwiając skorzystanie z mechanizmu zwłaszcza przez mniejsze gminy. Gminy, natomiast zobowiązały się wykonania inwestycji dla budynków dla których zostanie przygotowana dokumentacja techniczna.

5.4 Fundusze parasolowe w finansowaniu projektów efektywnościowych

Pan Patryk Swoboda, ekspert niezależny

Prelegent w ramach swojego wystąpienia dokonał analizy kluczowych różnic pomiędzy projektami parasolowymi, a projektami grantowymi, zaznajamiając uczestników z cyklem przygotowania i realizacji inwestycji dla obu mechanizmów. Przybliżone zostały także kluczowe problemy projektów parasolowych i grantowych. W projektach parasolowych wskazano między innymi na czasochłonne procesy przetargowe, problemy z egzekwowaniem zapisów gwarancyjnych oraz monopolizacja rynku przez kilku dużych wykonawców. Za problematyczne przy projektach grantowych uznano natomiast utrudniony monitoring wskaźników, rozbudowaną biurokrację i trudności w nadzorze wynikające np. z różnic w parametrach sprzętowych czy terminach realizacji inwestycji.

5.5 Zakres najczęściej podejmowanych działań termomodernizacyjnych i formy potwierdzania ich efektów

Pan Piotr Kukla, Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii

W czasie prezentacji prelegent starał się odpowiedzieć na pytanie: jaki jest aktualny poziom ambicji wspólnot i spółdzielni w zakresie termomodernizacji?

Wskazał na dużą trudność w poprawnej realizacji procesu poprawy efektywności energetycznej w budynkach wielorodzinnych wynikającą z realizacją prac termomodernizacyjnych przez inwestorów według potrzeb bieżących pojawiających się w budynku (np. remont przeciekającego dachu), rezygnując z inwestycji które w sposób najbardziej istotny wpływają na poprawę efektywności energetycznej. Ponad to inwestorzy przez bardzo wybiórcze podejście do realizacji działań termomodernizacyjnych, bez strategicznego podejścia, niejednokrotnie blokują sobie drogę do przeprowadzenia dalszych modernizacji poprawiających efektywność energetyczną np. tynkowanie ścian bez wcześniejszego ich ocieplenia. Niewątpliwie potencjał termomodernizacyjny budynków nie jest w pełni realizowany przez tego typu decyzje zarządców. Ze względu na określenie poziomu ambicji inwestorów jako niski lub niewystarczający wynikający często z braku odpowiedniego poziomu wiedzy, czy szukania rozwiązań na „tu i teraz” bez uwzględniania długoterminowej perspektywy, wskazano na potrzebę upowszechniania charakterystyk energetycznych dla budynków, której wykonanie może przeprowadzić wyłącznie osoba posiadająca do tego odpowiednie uprawnienia. Co nie ma miejsca w przypadku audytów energetycznych gdzie od audytorów nie wymaga się audytorzy uprawnienia do sporządzania audytów energetycznych i przynależność do stowarzyszeń audytorów. Dodatkowo charakterystyki energetyczne budynków dzięki ściśle określonej formie są łatwiejsze do porównywania między sobą przy sporządzaniu ich na przestrzeni lat.

5.6 Dyskusja, konkluzje, rekomendacje sesji tematycznej

5.6.1 Przebieg dyskusji

W czasie dyskusji najmocniej artykułowany był problem braku mechanizmów wsparcia dla prywatnych budynków wielorodzinnych takich jak kamienice czy budynki prywatne czynszowe. Wskazywano także na problem realizacji inwestycji na poziomie minimum uzyskania premii, co powoduje blokowanie potencjału termomodernizacyjnego. Jednocześnie zwracając uwagę na konieczność przeciwdziałania rozpowszechnionej złej praktyce realizacji zakresu termomodernizacji według życzeń Inwestora, zasygnalizowano potrzebę intensywnych działań edukacyjno-informacyjnych dla mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej, którzy w efekcie pełniliby funkcję strażnicą i monitorującą wobec zarządców nieruchomości. W trakcie dyskusji wskazywano na potrzebę organizacji kompetentnych centrów doradczych, które mogłyby wspierać inwestorów w całym procesie inwestycyjnym. Rozmawiano również o roli charakterystyk energetycznych budynków, zwracano uwagę, że potencjalnie stanowią one istotne źródło informacji zarówno dla inwestora jak i dla instytucji finansujących.

5.6.2 Rekomendacje

- Potrzebna jest intensywna akcja edukacyjno-informacyjna dla mieszkańców/inwestorów w zakresie działań dla poprawy efektywności energetycznej budynków.
- Wsparcie dla inwestorów w procesie przygotowania i realizacji przedsięwzięć w zakresie poprawy efektywności energetycznej i przechodzenia na czyste źródła energii jest niezbędne dla poprawy jakości/głębokości realizowanych prac. Wsparcie to powinno być realizowane, jak obecnie w projektach wspieranych mechanizmem ELENA, w postaci dofinansowania (na wysokim poziomie powyżej 80%) kosztów sporządzenia audytów energetycznych wraz z dokumentacją kosztorysowo-techniczną połączonego z usługami doradczymi (np. w formule OSS).
- Mechanizmy wsparcia inwestycji energooszczędnych powinny być trwałe i przewidywalne, nabory powinny być prowadzone w sposób ciągły, wymagane dokumenty powinny być użyteczne dla inwestora (dyskusja o roli jaką mogą spełniać charakterystyki energetyczne budynków sporządzane zgodnie z metodologią świadectw charakterystyki energetycznej budynku), instrumenty powinny pozwalać na łączenie finansowania z różnych źródeł (korzystanie z funduszy regionalnych w sposób komplementarny do dostępnych funduszy krajowych i międzynarodowych, tak aby maksymalizować ilość i zakres wspieranych inwestycji a nie tylko wskaźniki wykorzystania środków na poziomie regionalnym).
- Potrzebne są nowe mechanizmy wspierania działań termomodernizacyjnych, które uzależnią poziom wsparcia (dotacji) od wielkości uzyskanego efektu, otwierające pole dla finansowania komercyjnego i instrumentów finansowych opartych o środki europejskie.
- Istotna jest kwestia monitoringu uzyskiwanych efektów wynikających ze zrealizowanych projektów termomodernizacyjnych. Należy opracować i wdrożyć algorytmy pozwalające na kontrolę poprawności działania nowych systemów energetycznych, właściwiej eksploatacji itp.

5.6.3 Uczestnicy

W sesji wzięli udział przedstawiciele:

1	BNP Paribas Bank Polska S.A.
2	Biuro Badań Ekologiczno - Ekonomicznych "Tomar"
3	Bank Ochrony Środowiska
4	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii
5	Główny Instytut Górnictwa
6	ING Bank Śląski S.A
7	Karpcka Spółdzielnia Mieszkaniowa
8	Metropolia GZM - Departamentu Infrastruktury i Środowiska

9	Planergia
10	Polska Izba Ekologii
11	Stowarzyszenie Naprawmy Sobie Miasto
12	Śląsko-Dąbrowska Spółka Mieszkaniowa sp. z o.o.
13	Urząd Marszałkowski woj. Śląskiego -Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
14	Urząd Miejski w Będzinie
15	Viessman Sp.Zo.o

6 SESJA PLENARNA – PODSUMOWANIE PRAC W GRUPACH, ZAKOŃCZENIE

W końcowej sesji plenarnej, sprawozdawcy sesji tematycznych, podzielili się zebranych rekomendacjami zgłoszonymi przez uczestników, które zostały przedstawione w niniejszym sprawozdaniu.

Wskazano na potrzebę dalszych rozmów i stworzenia platformy dialogu pomiędzy organizacjami zaangażowanymi w proces poprawy efektywności energetycznej w województwie Śląskim.

Pan Szymon Liszka podziękował uczestnikom za liczny i bardzo aktywny udział w spotkaniu. Zaprosił do udziału w drugim spotkaniu, którego organizacja jest przewidziana na koniec 2022 r.